

Klagenemnda for krav om kompensasjon og billighetserstatning
for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i
internasjonale operasjoner

Unntatt off., jf. offl § 13.1 jf. fvl § 13.1

VEDTAK

Klagesak nr.: 29/2017

Klager: [REDACTED]

Klagers prosessfullmektig: Advokat Anne Lotte Gulbrandsen

Klagen gjelder: Krav om kompensasjon etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning

Beslutningsdato: 28. januar 2019

I behandlingen har deltatt: Anne Stine Eger Mollestad
Marianne Abeler
Trond Jørgensen
Lars Christian Finstad

Konklusjon: Klagen tas til følge.

1. Sammendrag av sakens faktiske sider

Klagen gjelder krav etter kompensasjonsordningen Del II (65 G) etter forskrift 2009-12-22 nr. 1768 om særskilt kompensasjonsordning for psykiske belastningsskader som følge av deltakelse i internasjonale operasjoner.

██████████, heretter kalt klager, er født ██████████. Klager har tjenestegjort ██████████ i ██████████ i perioden ██████████.

Klager vokste opp i ██████████ med mor og far, ██████████. Klager beskriver sin oppvekst som normal og god. Foreldrene skilte seg da klager var 15 år gammel. Klager opplevde ikke dette som dramatisk, da faren hadde vært mye fraværende gjennom arbeidet som ██████████. Klagers bror har tidligere slitt med rusmisbruk, men har nå vært rusfri i mange år. I tillegg hadde faren et alkoholproblem de siste årene han levde. Klager oppgir at dette ikke har påvirket hans psykiske helse i ettertid.

Klager gjennomførte ungdomsskolen med gode karakterer i både orden og oppførsel. Etter ungdomsskolen studerte han teknikk og mekanikk på ██████████ videregående skole. Klager ønsket å bli pilot og begynte derfor på teknisk fagskole i militæret, men strøk i matte og mekanikk det første året. Klager passerte gjennom to opptak til Forsvarets befalsskole og begynte så på befalsskole for feltartilleriet, men måtte slutte etter 3 måneder da skolen ble lagt ned. Etter dette ønsket han ikke lenger å fortsette i Forsvaret og flyttet tilbake til ██████████ hvor han hadde noen småjobber i en mekanisk bedrift og jobbet på en bensinstasjon frem til han reiste til ██████████ i ██████████.

Klager oppholdt seg i to forskjellige leire under oppholdet i ██████████. To uker etter klagers ankomst, ble ██████████ invadert av ██████████ og perioden klager tjenestegjorde er i etterkant beskrevet som en av de hardeste under den norske innsatsen.

Av hendelser fra tiden i ██████████, har klager trukket frem bomber og granatnedslag rundt leiren hvor han oppholdt seg. Under bombingene oppholdt klager seg i en «gaupe», men av og til måtte de ut for å fylle diesel på aggregatene. Klager beskriver at denne episoden ga ham en vedvarende angst for å dø. Ved en annen anledning, da klager oppholdt seg i «gaupen», kom en ██████████ soldat og kikket inn og sa «hei» før han trakk seg tilbake. Klager er av den oppfatning at soldaten ville ha kastet inn en granat dersom han ikke hadde sett at det var FN-soldater inne i «gaupen».

Klager beskriver også at han syntes det var ubehagelig å skyte varselskudd for å hindre at ██████████ kom inn i leiren eller når biler ikke stanset ved check points. Klager beskriver også en episode hvor de måtte rykke ut og bistå en FN-tropp fra ██████████. Det var ingen beskytning, men klager opplevde et høyt spenningsnivå. Klager opplevde for øvrig ikke å bli beskyttet under sin tjeneste, men opplevde at det var en vedvarende konstant spenningssituasjon uten konkrete trusselsituasjoner. Klager så heller ingen døde mennesker eller at personer ble drept. Klager beskriver at han likevel var livredd hele tiden og at det var mye alkohol i omløp, men at han selv drakk lite. Klagers oppgaver under oppholdet var hovedsakelig normal vaktjeneste, herunder stasjonering på observasjonspost og check points eller å gå nattpatroljer.

I egenerklæringen etter FN-tjenesten krysset klager av for at tjenesten hadde vært «Svært lett» og at han følte seg «Helt frisk». Klager opplever likevel at han aldri har «landet» etter at han kom hjem fra ██████████. Han beskriver at han har hatt en vedvarende redsel og at han ikke fikk følelsen av å være trygg ved hjemkomsten til Norge. Klager beskriver at han i dag, som følge av oppholdet i «gaupen», er redd for trange rom og ikke liker å ta tog eller heis. Klagers problemer med panikkangst kom de første årene etter hjemkomst. Angsten kommer noen ganger i uken, hvor han svetter, må reise seg, får hjertebank, brekninger, pustevansker, blir kvalm og redd for å besvime.

Etter tjenesten etablerte klager et ██████████ sammen med venner som ██████████. I 1986 reiste han til ██████████ for å ta ██████████ utdannelse. Klager returnerte til Norge i 1987 og begynte å arbeide i ██████████. I 1988 dro han tilbake til ██████████ og jobbet som ██████████, for å samle ytterligere ██████████. Klager fikk ikke nok ██████████ og fikk dermed ikke oppnådd ønsket om å bli ██████████.

Da klager returnerte til Norge jobbet, han deltid i en [redacted] butikk og senere var han ansatt ved [redacted] frem til september 1993. I perioden 1993 til 1998 arbeidet han på kontoret i et [redacted] firma. Klager flyttet deretter til [redacted] sammen med sin daværende samboer. Her ble han boende i et år før han flyttet tilbake til [redacted] hvor han frem til 2003 for det meste var arbeidsledig før han fikk arbeid i en [redacted] forretning. Fra 2004 var han ansatt som butikksjef.

I 2007 tok han prosjektlederkurs i regi av NAV, og i 2008 tok han noen nettbaserte studier på [redacted]. Klager beskriver at hans perioder med arbeidsledighet var en måte å skjule sine psykiske plager på. I tillegg hadde han flere sykemeldingsperioder mens han var i arbeid, men opplyser at dette vanskelig kan dokumenteres fordi leger og tidligere kollegaer er døde.

Klager ble sykemeldt den 5. juli 2005 med diagnosen «depressiv lidelse» og har ikke vært i lønnet arbeid siden. I 2005 ble klager også diagnostisert med søvnapne.

Klager ble innvilget 100 % uføretrygd uten yrkesskadefordeler i NAV-vedtak datert 26. mars 2014. Uføretidspunktet ble satt til juli 2005. Klager er ikke gift eller samboer og han har ingen barn.

Klager fremsatte krav om billighetserstatning og krav om kompensasjon etter den særskilte kompensasjonsordningen den 13. mai 2013.

I forbindelse med det fremsatte kravet om kompensasjon innhentet Statens pensjonskasse (SPK) en spesialisterklæring fra psykiater Svend Ole Nielsen datert 2. mars 2014. Erklæringen er avgitt i henhold til mandatet for den særskilte kompensasjonsordningen.

I spesialisterklæringen konkluderer psykiater Nielsen med at klager i dag ikke har symptomer som er forenelig med PTSD. Klager er tidligere diagnostisert med både F.41.0 panikkklidelse og F. 41.1 generalisert angstlidelse. Psykiater Nielsen mener det er grunnlag for å konkludere med at klager oppfyller både kriteriene for panikkklidelse og, under noe tvil, kriteriene for generalisert angstlidelse. Han skriver videre at «*Således finner jeg ikke sannsynlighetsovervekt for at skadelidtes psykiske plager har sin årsak i hans opphold i [redacted], men at plagene ble utløst under hans opphold der. Jeg finner det mest sannsynlig at skadelidte ville ha utviklet sine angstplager, selv om [redacted] oppholdet tenkes bort*». Han viser likevel til at klagers psykiske plager i dag er betydelige, og har medført en medisinsk invaliditet på mellom 30 – 34 %.

I vedtak datert 17. mars 2015 ga SPK klager avslag på krav om både billighetserstatning og kompensasjon etter den særskilte kompensasjonsordningen. Klagers daværende advokat påklaget vedtaket i brev datert 24. april 2015.

På bakgrunn av klagen omgjorde SPK sitt vedtak i nytt vedtak datert 12. november 2015, hvor klager ble innvilget 100 % kompensasjon etter ordningens del I (35 G).

Avslaget på kompensasjon etter ordningens del II (65 G) ble senere påklaget av klagers advokat. Klager byttet imidlertid advokat i slutten av desember 2016. Klagers nye advokat, Anne Lotte Gulbrandsen, anmodet om at det skulle innhentes en tilleggserklæring fra psykiater Nielsen da det ble anført at premissene i spesialisterklæringens vurdering av faktum ikke var riktige og at slutningene om årsakssammenheng dermed var basert på feil faktum.

Psykiater Nielsen utarbeidet ny tilleggserklæring i brev datert 11. juli 2017 hvor han endret sin konklusjon. Nielsen konkluderer med at han under tvil har funnet grunn til å endre årsaksvurderingen slik at «*det foreligger sannsynlighetsovervekt for at skadelidtes opplevelser kan ha medført en slik belastning på skadelidte, at det har vært hovedårsaken til, at han har utviklet den angstilstand, som jeg har omtalt i min opprinnelige erklæring*». Nielsen legger videre til grunn at «*om [redacted] oppholdet tenkes bort, er det mindre sannsynlig at skadelidte ville ha utviklet samme psykiske plager*».

En ytterligere tilleggserklæring ble avgitt 3. august 2017 hvor Niensens ikke fant grunnlag for å endre sin konklusjon i tilleggserklæringen av 11. juli 2017.

Den foreliggende saken gjelder nå krav om kompensasjon etter ordningens del II (65 G). Klagers advokat har anført at det er sannsynliggjort varig psykisk belastningsskade som følge av deltakelse i internasjonal operasjon, og at denne har medført varig ervervsmessig uførhet.

SPK fant i klageomgangen ikke grunnlag for å omgjøre sitt vedtak basert på psykiater Nielsen sin tilleggserklæring av 11. juli 2017. Etter SPK sitt syn ble Nielsens konklusjon om at klagers psykiske plager likevel står i årsakssammenheng med tjenesten, allerede lagt til grunn i SPK sitt omgjøringsvedtak 12. november 2015. Saken er derfor oversendt klagenemnda for behandling.

Skadelidte og hans advokat deltok under nemndsmøtet. En representant for SPK var også tilstede.

2. Klagenemndas vurdering

Rett på kompensasjon forutsetter i henhold til kompensasjonsforskriften § 3 at skadelidte er påført en varig psykisk belastningsskade som følge av tjenestegjøring i internasjonal operasjon. Videre kreves det at den psykiske belastningsskaden har medført varig ervervsmessig uførhet.

De nærmere krav til årsakssammenheng utledes av betingelseslæren. Etter betingelseslæren vil den psykiske belastningsskaden være årsak til hele skadelidtes ervervsuførhet dersom den har vært en nødvendig og tilstrekkelig betingelse for uførhetens inntreden. Det er skadelidte som bærer bevisbyrden for at det foreligger en slik nødvendig og tilstrekkelig årsakssammenheng.

Kravene til bevis for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere etter kompensasjonsordningens del I enn for del II, jf. Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22. november 2010 og presiserende tolkningsnotat av 7. november 2014.

Etter forskriften del II gjelder de alminnelig krav til bevis, jf. forskriften § 4 a, hvor det fremgår at det er de bevistema og beviskrav etter det lovfestede objektive ansvaret i forsvarspersonelloven § 12 b som gjelder. Det skal derfor foretas en strengere vurdering av bevis under ordningens del II enn det som det er gitt anvisninger på etter del I.

Kravene følger av de alminnelige erstatningsrettslige regler. Det er det mest sannsynlige faktum som skal legges til grunn. Det er den som krever erstatning som har bevisbyrden. Prinsippet kommer til uttrykk i forskriften § 3, som slår fast at det alminnelige krav til årsakssammenheng gjelder, og at det må være en sannsynlighetsovervekt for at tjenesten er årsak til den psykiske belastningsskaden. Det skal foretas en fri bevisbedømmelse. Det oppstilles da ingen begrensninger for hvilke bevis som skal fremlegges, men vekten av dem vil naturligvis variere, jf. bl.a. Rt. 1998 s. 1546 og Rt. 2010 s. 1547. Det er ikke et vilkår at det foreligger tidsnære bevis i form av journaler eller lignende, for at beviskravet etter forskriften § 4 a skal være oppfylt.

Videre fremgår det av forskriften § 3 at for å legge til grunn årsakssammenheng, må det fremlegges en spesialisterklæring utarbeidet etter mandat fastsatt av Forsvarsdepartementet.

SPK innhentet en spesialisterklæring datert 2. mars 2014 fra psykiater Svend Ole Nielsen. I erklæringen konkluderer Nielsen med at klager ikke har symptomer som i dag er forenelig med PTSD, men at det likevel er grunnlag for å konkludere med at klager oppfyller både kriteriene for panikktilstand og, under noe tvil, kriteriene for generalisert angstlidelse. Nielsen finner likevel ikke at det foreligger sannsynlighetsovervekt for at skadelidtes psykiske plager hadde sin årsak i hans opphold i [REDAKTERT], men at tjenesten var en utløsende faktor. Han fremholder i sin erklæring at andre lettere belastende forhold senere i livet kunne ha utløst plagene. Nielsen fant det dermed mest sannsynlig at klager ville ha utviklet sine angstplager, selv om [REDAKTERT] oppholdet tenkes bort. Nielsen viser likevel til at klagers psykiske plager er betydelige, og har medført en invaliditet på 30-34 %.

Basert på Nielsens spesialisterklæring la SPK i sitt vedtak datert 17. mars 2015 til grunn at det ikke var sannsynliggjort at klagers aktuelle psykiske plager sto i årsakssammenheng med oppholdet i

██████████. Det ble videre fremholdt at «bidraget fra tjenesten [er] så uvesentlig at det ikke er naturlig å tillegge det ansvar». Klager fikk på denne bakgrunn avslag på krav om både billighetserstatning og kompensasjon etter den særskilte kompensasjonsordningen. 11. juli 2017 avga den sakkyndige en tilleggserklæring, hvor han endret sin vurdering og konkluderte med at det forelå sannsynlighetsovervekt for årsakssammenheng mellom tjenesten og klagers psykiske belastningsslidelse. Basert på denne omgjorde også SPK sitt vedtak og konkluderte under sterk tvil med at klager hadde krav på full kompensasjon under 35G-ordningen, men avsto under 65G-ordningen. Den sterke tvilen knyttet seg til manglende tidsnær dokumentasjon som skaper få holdepunkter for en forsvarlig bevisvurdering sammenholdt med at det er motstrid mellom klagers opplysninger i dimisjonserklæringen og det han nå angir av plager. SPK finner det sannsynliggjort at den psykiske belastningsskaden er årsak til hele klagers ervervsuførhet.

Forutsetningen for SPKs resonnement er at det dermed er sannsynlig at klager uansett ville ha blitt psykisk syk som følge av andre årsaker og det er derfor etter en lempelighetsvurdering innvilges erstatning. Det er ikke omtvistet at klager er psykisk syk, og SPK legger til grunn at det de psykiske plagene som er årsaken til hele hans ervervsuførhet.

I nemndas vedtak 25/2013 er uttalt følgende om lempelighet og bevisvurdering:

"Kravene for å konstatere årsakssammenheng er lempeligere under kompensasjonsordningen. Etter Forsvarsdepartementets tolkningsnotat av 22.11.2010, 'skal beviskravet praktiseres lempeligere enn et krav under de alminnelige erstatningsmessige grunnlag'. Etter nemndas syn forutsetter anvendelse av lempelighet at en psykisk lidelse kan forklares med at tjenesten er årsak, mens andre årsaker fremstår som mer sannsynlige. I en slik situasjon, hvor skadelidte ikke har oppfylt sin bevisbyrde, vil anvendelsen av en lempeligere bevisvurdering likevel kunne føre til hel eller delvis kompensasjon. I situasjoner der andre årsaker fremstår som grunnen til at skadelidte har en lidelse, eller den overveiende mest sannsynlige årsaken til lidelsen, vil derimot en lempeligere bevisvurdering ikke kunne føre til at skadelidte likevel får kompensasjon. Således vil skadelidte etter en lempelighetsvurdering kunne nå frem med krav om kompensasjon der tjenesten er tilnærmet like sannsynlig som en annen årsak, men ikke der tjenesten er en vesentlig mindre sannsynlig årsak."

I sak 25/2013 var det massivt med andre plager som fremsto som mer sannsynlige årsaker til klagerens plager. I vår sak er det ingen andre forhold som kan forklare klagers psykiske plager. Det eneste som taler imot, er egenerklæringsskjemaet og det har ingen særlig bevisvekt isolert sett. Det fremkommer såvel i forarbeider til kompensasjonsforskriften som i en rikholdig praksis, at egenerklæringsskjema ved dimisjon alene har svært liten bevisverdi. Man må se disse opplysningene i sammenheng med det totale bevisbildet, herunder det faktum at det underrapporteres om plager etter tjeneste, og at en rekke psykiske plager må virke over tid før de blir direkte invalidiserende.

Det avgjørende er dermed at tjenesten har vært en nødvendig utløsende faktor for skadelidtes psykiske plager. Om klager ville ha falt ut uansett som følge av andre psykiske plager, påhviler det SPK å sannsynliggjøre. Det vises i den sammenheng til Rt 1999 s 1473 (Stokkedommen) om de skjerpede krav til bevis som er knyttet til en slik anførsel. Det er SPK som har bevisbyrden for å sannsynliggjøre at klager ville ha blitt syk uansett som følge av andre forhold. Psykiater Nielsen har i sin spesialisterklæring konkludert med at klager fikk en angstlidelse under tjenesteoppholdet i ██████████ og at lidelsen var en nødvendig betingelse for klagers psykiske plager. Nemnda kan imidlertid ikke se at SPK i sitt vedtak i tilstrekkelig grad har kunnet bevise at klagers psykiske plager skyldes andre forhold. Klagers plager knyttet til søvnapne fremstår ikke som noen selvstendig psykisk lidelse som kan forklare hans ervervsuførhet.

Nemnda finner ikke tilstrekkelige holdepunkter for at klager ville ha blitt helt eller delvis ufør om tjenesten tenkes borte, og finner på denne bakgrunn at vilkårene for kompensasjon etter ordningens del II (65 G) er oppfylte.

Klagen tas etter dette til følge.

For klageomgangen er det fremsatt krav om dekning av utgifter til juridisk bistand stort kr. 22 468,75 inkl. mva. Kravet gjelder en tidsbruk på 9,5 timer. I henhold til forskrift av 24. juni 2011 om

klagenemnda § 13, dekkes rimelige og nødvendige utgifter til juridisk bistand i anledning klageomgangen. Kravet dekkes i sin helhet.

3. Konklusjon

Klagen tas til følge.

SPK dekker saksomkostninger til juridisk bistand i anledning klagen med kr. 22 468,75 inkl. mva.

Vedtaket er enstemmig.

Oslo, 2. april 2019

Anne Stine Eger Mollestad
Leder for klagenemnda